

B i d r a g

41

till

SVENSKA SKALDEKONSTENS HISTORIA.

A f h a n d l i n g

som med vidtberömda Philos. Facultetens
tillstånd

under inseende af

MAG. PEHR DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Professor i Ästhetiken och Vitterheten, Ridd. af K. N. O.

En af de Aderton i Svenska Akademien,
Ledamot af åtskilliga Lärda Samfund

för

Philosophiska Graden

utgifves

af

OLOF JOHAN KIHLLBERG

af Stockholms Nation. Flodin. Stip.

och offentligen försvaras

på Gustavianska Lärosalen d. 13 Juni 1842.

p. v. t. f. m.

6.

UPSALA 1842.

Wahlström & Låstbom.

äger, oakadt sina lyten, en mäktig flägt af den äkta
fordna kämpa-diktens anda. Märkligt vore, att lära
känna hans "Hjelteqvad, uti enfaldig Skaldeart, sam-
mansatt öfver Karl XII:s margfallige dråpelige Segrar".
tryckt 1706; men så sällsynt, att hvarken Lidén, el-
ler Hammarsköld, eller Sondén, kunnat uppspåra det.
— Föröfrigt hade han jemväl en enskild likhet med
Lohenstein: liksom denne, utan intrång af sin fanta-
stiska och yppigt-erotiska poesi, var en respectabel
Syndicus och Kejslerlig Rådsherre i Breslau: så var
Dahlstjerna, mellan sina äfventyrliga poetiska utflygter,
en skicklig och högaktad Landtmätare (slutligen Öfver-
Directeur vid Svenska Landtmäteriet). Såsom Karl
XII:s sångare må han deruti prisas afundsvärd, att han
fick dö just 1709. Sin religiösa och politiska bekän-
nelse har han afgifvit i dessa slutrader af en Sonett:

"Gif Gud ditt hjerta, gif Konungenom din tro;
Gif Gud din själ, och gif din Kung gods, lif och blod;
Gif Gud och Kung hvar sitt: si, så får Fanen inte!"

Detta kan man kalla, att tänka och tala som en "Ca-
rolin".

Intet är lättare, än att göra sig lustig öfver en
poet, som, i sin dubbla trängtan efter präktiga bilder
och svårbitteliga rim, aldrig studsar tillbaka för nå-
gon uttryckets besynnerlighet, äfven om den går der-
hän, att ögat göres till ett "perle-dike", månan till
"himlens silfvervärta", solen till "dagens blanka kusk,
som kör ut på klar gullkärra", och språket dessutom,

för rimmets skull, vränges på otaliga sätt. Att samme poet likväl förtjenar nämnas med aktning, torde redan denna Tillegnan bevisa:

”Se, milde Sveriges Kung, ned af Din gullthron höga
Till dessa tunna blad; tag med blid hand emot
Och stärk de blöda*) rim, och mig med nådigt öga:
Dem underdånighet lagt bägge för Din fot!
Jag vet: båd’ Skald och Sång, vi duga bägge föga
Att visas fram för Den, som styrer jordens klot.
Det är ej Kunga-likt, som växer näst vid plogen;
Och har mitt bonde-qvad ej annan mor, än skogen.

Men om, hvad Kungar gifs, hvad Herrans Smorde taga,
Allt uti majestät sig skulle kunna te:
Hvar finns, bland alla de der skatt och skulder draga,
En undersåte, som slik gåfva kunde ge?
Men, liksom solen plär med ljusa strålen daga
Den sida, djupa dal, och åt gräshoppan le;
Som alle Kungars Kung åt Barnens lof sig gläder:
Min Konung, gör ock så! Hans ställe Du beträder.

Då skall min harpa, som med hopp och tyekan tvistar,
Som nu i stridan ström sin tåreflod utgöt,
Som Din Herr Faders graf besjunga sig, fördristar
Nu på boy-kläddan lur, nu på en enslig flöt**),
Sig en gång stämma om; och sina ljuda***) qvistar,
Sin stränglek mana upp till gäll trompete-stöt,
Om Gudars gästabud vid CARL den Tolfte gifte,
Och om hans hjeltomod, och sälla vapna-skifte.”

Nu, till yttermera visso, några profstycken ur sjelfva poemet.

”Hvad är då verldsens lopp? En följd af växel-bankar,
Der alla människor, som koppar, silf och gull,

*) ”Blöde”.

**) ”Flöte”.

***) Högljudda, ”lauto”.

Framräknas ut och in; den skatt Naturen sankar,
 Och högt värdera vet: när räkningen är full,
 Så faller Den, som rår för allt, på andra tankar,
 Och gör båd guld och silf och kopparmyut till — mull!
 Vår bräcklighet, så gjord för fall, vill ej tillstädja,
 Att någon under sol skall sig allt framgent glädja.

Ty fägnad blid, och sorg, från stjernorna nedsända,
 De hänga så ihop i allt vårt väsende,
 Liksom en länke-ked, att der den enas ända
 Månd' lykta, låter sig den andra genast se;
 Ej fanns än, der igen den ena ville vända,
 Ett hårsbredds skiljerum emellan väl och ve.
 Hvarför? Om jorden oss, allt stadigt, nöje skänkte,
 Så vore icke en, som på dig, himmel, tänkte.

Hvad är då menniskan, som vill så modigt braska?
 I sitt lifs börjans dag hon börjar ock att dö!
 Så väl de blödige, som örlogs-hjeltar raska,
 De smälta alla bort, liksom Aprilens snö,
 Fast han är än så hvit nedfallen; i sin taska
 Den jord, som gömmer allt, insankar allt; den ö,
 Derpå, hvad anda fått, ett ögonblick omvandrar,
 Har största lust i det, att hon sig ständigt andrar.

Ty är all födslostund med grafven så förknippad,
 Att mellan båda går en skör och löslig trå,
 Som är kring alla lif i lätta hvarf omvippad,
 Att Dödens stränga våld ej vid dem röra må:
 Men snällt *) är denna sno med liten sax afsnippad;
 Se'n syns ej öfrigt mer, än blott den salta å,
 Den de kvarlevande på liksten låta falla;
 Och, inom sjutti' år, så ligga de der alla!

Ho är, som då ej ser, i alla sina fröjder,
 Att menniskan blir mer af sorger och af låt,
 Än löje, känd igen? Si! förrn hon blir upphöjder
 Och lagd till modrens bröst, så badar hon i gråt.

*) "Schnell".

Sin uppsyns första ljus, och sina första slöjder,
 Att två i varman tår, är hennes första ståt.
 Och aldrig nånsin än har solen haft det nöje,
 Att hon sett något barn hit födas fram med löje.

Ty märk, att intet djur inunder månans säte
 Utöfver sinas död och bortgång gråta kan:
 Ulf, tiger, lejon, björn, ja alla, ha sitt läte;
 Men tårar fälla, det går skäligheten *) an.
 Ej någon mer, än de, som gå upp-ända räte,
 Kan vattna ögat sitt, när hjertat står i brann.
 Med tårar att gå om förnuftets första söner,
 Vet vilda hopen ej; det hvar man stadigt röner.

En mäktiga sorg är det, när som två vänner såta,
 Som lefvat kärligt hop, hvarandra gå ifrå:
 Så ses här mången man sin ljufva maka gråta;
 Så ser man mången bror om brodern sorgse gå.
 Mång' barn med suck och qvid kring faderns kista låta;
 En vän sin stallbrors död beklagar äfvenså.
 Guds Son derföre sjelf med gråt den graf bestänkte,
 Deri han fann sin väns qvarlefvor nedersänkte.

Men när ett rike och ett folk sin Konung mister,
 Der är än större nöd: det allgemena qual,
 Som både sjö och land med ängslig skälfva rister,
 Det pressar jemran ut, och tårar utan tal;
 Hvem undersåte är, hvars trogna bröst ej brister,
 När han inträder i sin Herras sorges-sal?
 Den Far, Bror, Maka, Vän mist har, mist mycken gamman;
 Men den, som mist sin Kung, — den, han har mist allt-
 samman.

Hvad lycka har du ej, i detta manna-minne,
 O sälla Norra Verld! af dinom Gud undfått?
 Dervid sig fröjdad har så mången Svensk och Finne,
 Då ditt baner så vidt i fjerran-landen gått,

---

*) Förnuftigheten.

Att främmand' riken än ej gånget är ur sinne,
 Hur du din fiend's fält med man och häst besått, —
 Med palmer städs bekrönt och lager-rika segrar:
 Så att afunden sjelf dig det beröm ej vägrar.

Det ros, hvaraf du dig derhos kan helst berömma,
 Är, att rättrådighet dig vapen gripa bød:
 Ovänner kunde sjelf dervid ej annat dömma,
 Alltsc'n han gjordes klok af sjelf-ådragen nöd.
 Och ho, som mer kom vid de sår och ärr så ömma,
 Han tillstod strax, att vinst, och segrars öfverflöd,
 Rätvisan städs stå bi: ty Gud är med i striden;
 Men är Gud med, så sker med rätta, om J liden!

Tänk på Kung GUSTAFS mod, och på hans tappra glafvar,
 Uppå hans blanka hjälm, och värjas skarpa ägg;
 Ehvar hans rytteri i korta kyllrar trafvar,
 Der lyser öfverhand fram ur de spitsa*) skägg:
 I Tyskland hvart ett barn ännu hans loford stafvar,
 Med vördnadsfullan mun, på sin fars stugu-vägg;
 Ty, hvar hans fanor sig i fältet månde rota,
 Der föllo fiender på flykten och till fota.

När honom många krig nu bragte många öden,
 Men hvad han började, sågs efter önskan gå,
 Föll GUSTAF ADOLF sjelf; dock segrade i döden:
 Hans värja månde än de grymma sällar slå,
 Som Guds hus' rena ro tillfogade den nöden!
 Der Gud är med, si! der kan ock den döde stå.
 Ty qväder man ännu den store Kungens slagter,
 Hur han ock efter död nedlagt så breda makter.

Kom, Polen! sjelf förtälj CARL GUSTAFS krigs-bedrifter;
 De Danska Öjar ha ock honom ej förglömt.
 Ja! alle Skalders qvad, och alle Lärdes skrifter,
 De ha hans manlighet i sina böcker gömt.
 Att han, liksom till lands, så sälla vapen skifter
 På Bält, det hade Bält och is förr aldrig drömt;

*) Spetsiga.

Men si! hur vintern sjelf sin Konung tjena kunde,
Då hans gevär der tätt i snälla eldar brunne.

CARL GUSTAF, Hjelte rask! du nödgad vast att kriga,
Då rundt om Sveriges bygd så mången ryttar' vred
Dess gränсор redo an, dess murar ville stiga,
Och vestan-till se'n hölls en kort tre-månads-fred.
Men rätt så snart du kom dem alla till att tiga,
Och tillstå, att den kamp de börjat, var dem led:
Månd' man då icke strax i hela Svea spana,
Att Götars sköna stad var ditt lifs bår och bana?"

Efter ett par stanzer, som skildra sistnämnde Hjeltes
död och Svenskarnes allmänna sorg deröfver, heter det
om den konungslige Sonen:

"Den späda Sol blef då all Sveriges ljus och lognad;
Hans ungdoms ljuftva år tillväxte uti frid,
Och allsköns Herra-dygd der antog rot och mognad,
Långt förr'n de kloka år framkommo. I den tid,
Blef all den vilda storm af honom enda lognad,
Och hela himmelen var svenska landen blid:
Att blomster lyste fram ur klippors torra skrefvor,
Och rosor växte upp i fjällens snö och drefvor.

Den gyldne Gifmildhet, den perlekrönte Nåde;
Fru Tapperhet, beklädd med pansar och med stål;
Rättvisa, välväxt mö, samsyster med de både;
Gudsfruktan, hvit och skär, förutan vank och prål,
Som, bittida och sent, med signadt råd och dåde
Intalte honom väg till ärans ändamål:
Si! dessa Möjor fem, med honungs-gullkrus fulle,
De kämpa', hvem af dem sin Prins bäst fostra skulle.

Man firade hvart år den blida solskens-dagen,
På hvilken, till stor fröjd, den store Konung CARL
Af Himlens hvita hand blef fram i ljuset dragen:
Dervid sig glädde ljudt så mången tapper Jarl.

Ja, alle de, som skydd fått under Svenska Lågen,
 De vänt'e på sin thron en Konung och en Karl:
 Som uti hjeltémöd på Fadern skulle slägta,
 Och aldrig segerlös mot Sveriges afund fäkta.

Den väntån mände dem i inga delar fela:
 Såsnart gullkronan på Guds Smordas hår blef sänkt,
 Begynte han, för allt, rättrådighet utdela,
 Den Himlen hönom fallt i tusend måtto skänkt.
 Då mände hvar och en på glädttig harpa spela:
 Och löje var med fred, och qvad med dans bemängdt.
 Då såg man säkerhet på törnebuskar blomma;
 Då såg man trätor fly, men blidögd sänja komma."

Men, midt i all denna frids-ro, liksom en herde, hvars
 spaka får beta på blomsteräng, plötsligt underrättas
 af sina hundar, att ett villdjur angripit hjorden:

"Just så, i stillan natt, dock vid fullvuxen måne,
 Kom en enspännare, så flygtig som en vind,
 Och ropte: "Fienden har fallit in i Skåne;
 Upp, kläden er i stål, i harnesk och i skinn!
 Landskrona ligger död, och Helsingborg i dåne;
 En döfve-dryck är dem helt listigt gifven in.
 Om det förströdda folk, och om de brända gårdar
 Är tid, att man i tid med tidig skydd sig vårdar."*)

. . . . .
 . . . . .
 Men förr'n han uttalt allt, och lyktade att blåsa,
 Lät ljudligt konung CARL i fält-trumpeten blåsa.

Det är en liten ö, den Mälaren omfamnar
 Med blankan sølfver-arm, då söta vattnet sitt
 Han med den salta sjö, der så mångt segel hamnar
 Och för båd' storm och ström och sjöväg ligger fritt,

---

*) Detta ordspel med tid ("är tid", — "i tid", — "tidig"),
 är ett drag af Marinska smaken.

Hopblandar; den man nu, med stockar pålad, namnar
 En Holm' och hufvudstad, som förr het' Agnefit;
 Då, när två fiskare till hvar sin koja rodde,
 Der se'n i höga hus så mången Herre bodde.

Der står ett fagert slott, med rika vägge-bon'er,
 Der står — ack nej! der stod *) — en gullrik byggnads-
 skatt,

Der Majestätet sjelf, med CARL, på gyllne throner
 I sidan purpur-råck och härlig ära satt;
 Der kunde han — så högt uppreste sig Tre Kroner —
 Se, höra och förstå, så dag som mörkan natt,
 Allt, hvad som föreföll uti hans vida riken,
 Från kallan Kemi mark, till varma Odens-viken.

Han kunde der också, fastmer än de i Sala **),
 Der alla språk ä' fal', med nåderikt besked
 De många sina män i svar och tal lugswala:
 Så Svensk, som Göte, Tysk, som Finn på östanhed;
 Ja Lappar, Estar, och de Lettar, som plä mala
 På tungan hand-qvarnsten, och sjunga bredeved,
 Höll han, hvar i sitt mål, för sina drängar trogna;
 Men Danska tungor höll han ännu intet mogna ***).

Hvad mer? Det Guda-bo det vidunder ock hade †),
 Att alla de, som ä' och kallas Svenska land,
 Från Ladoga till Dyn', från Dyna vest till Stade,
 Så väl som allihop, som Norra Hafvets rand
 Bebo, de hörde allt, hvad dem Kung CARL der sade:
 Ty, när han ropte: "Marsch!" var all den salta strand

---

*) Det fordna slottet hade då nyss uppbrunnit. Längre fram förtäljes, att det,

Så snart det saknade sin store Herre Konung,
 Har af förtvillan sjelf i hetan brand uppgått;
 Så snart man Kungens lik i svepan mände vefva,
 Har ock hans boning, tro! ej velat längre lefva.

***) De Lärde i Upsala.

****) Här framblickar utsigten åt det Östersjö-välde, som för den tidens Svenskar tycktes vara så nära sin fullbordan.

†) D. v. s. hade ock den underbara egenskap.

I fulla segel; och allt redo upp i sadel,
Som svärd vid sida drog, af svenner och af adel.

Thalia ville mer, hur de trumpeter klingde,
Förtälja, som till tåg nu blåste fält-alarm,
Och hur mångt lustigt blod de blåa fanor svingde,
Och hur man blanka svärd drog ut med modig arm;
I det ett mäktigt ljud af många klockor ringde
Som riste styfva torn, och kläppen gjorde varm:
Då denna rena mö, framfödd ur Skalders hjerne,
Höll inne med sitt tal, och fick ett större ärn'e."

Den "rena mö" nämligen, som i de hittills anförda stanzerna talat, är Thalia; och det "större ärendet" blef Konungens bortgång, uppbyggliga afsked samt högtidliga jordafärd, hvars klockringning afbröt henne, just då hon ville för Skalden förtälja hans segerbragder under kriget mot Danmark. Målningen af dessa bedrifter kommer dock sedermera, längre fram. Vi bekänna oss ej veta, hvarföre just Thalia är den af de nio Muserna, som talar och berättar allt detta; sedan hon för vår skald, der han satt under en gran, uppenbarat sig med detta tillrop:

. . "Hvi? Känner du ej mer din vän Thalia,
Till den du likväl förr haft lust så ofta fria?"

Ett tillrop, hvaraf (måhända) en reminiscens möter oss hos Frese, i de tvenne verser af en hans Sång till Konung Karl XII*), hvilka fordom, för sin naivetet, ofta plägade citeras:

"Fast den konstiga mö och vänaste Jungfru Thalia
Synes ha korgen i hand, till den jag ärnade fria."

---

*) På Konungens namnsdag, den 28 Jan. 1715.

Hos bägge dessa skalder träffa vi således Thalia nämnd såsom den sångmö, som inspirerat dem hjelteqväden. Likväl torde anledningen ej vara omöjlig att gissa, när vi påminna oss, att Dahlstjerna låter henne kalla sig en "sorgsen skogs-poet", och sjelf kallar sitt qvåde ett "bonde-qvad, som ej har annan mor än skogen"; äfvenså, att Frese (om hvilken snart mera) var ungefär en svensk Hölty. Sannolikt bör man då söka skälet i Thalias ursprungliga egenskap af landtlighet, af bevågenhet för åkermän, af förtrolighet med deras villkor och lefnadssätt.

Svithiod eller Svea, nu "en högt bedröfvad enka, klädd i sorgeflor och kolsvart boy", skildras i sina vanliga dräkter och sitt förriga lynne sålunda:

"Hon plägat ömsa förr, med tvenne helgdags-kläder:
 Den ena är helt grön, af mjuka silket byggd;
 Derpå, invirkade i gull, stå många städer,
 Och kyrkor uti silf, och mången vacker bygd;
 Högst på det blanka bräm kringspelar Nordanväder,
 Bland berg och högväxt skog, af fruktbar art och dygd.
 Men kanten ses omkring upphöjd, i blått, borderad
 Med haf och tusen skepp, bland skär och klippor flera.

Der löpa jägare i häl på rår och hinder,
 De branta klippor upp, utmed de höga trä;
 Men strax der nedanför man släta ängar finner,
 Och herden blås på horn, bredvid sitt spaka fä.
 Snart ser man, här och der, hur en bergsgrafva brinner,
 Och svarta smeder dra smält silfver under stä';
 På bäck, och sjö, och å, der fiskar simma, leta,
 I lugna'n utmed vass, kan man med gamman peka.

I tätväxt nöteskog ses hjort och mången hara,
 Som hundar, med full hals, fram ur de trånga snår

Utfösa; der står stäldt ett nät, en långsträckt snara,
 Och utbredt manna-skall ger akt på björnens spår:
 Men uppå hvarje gren en mångfald' fjädrad skara
 Inunder löfven ser på, hur den leken går;
 De qvittra all' ihop; mång pråktigt målad fågel
 Har der, i lustig ek, båd' bo och bröd och sågel.

Den klädning är den hon plär alla somrar draga;
 Den med finväfvet tyg af blommor fodrad var:
 Men på sin väna hals hon en dyr rosen-kraga,
 Med diamant, rubin och perlor bordad, bar.
 Ja! likasom en Brud, så snart hon vill sig laga
 Till bröllops, all sin skrud och prydnung på sig tar:
 Så var hon ock beklädd; men hennes hufvudbona,
 Snarlik ett långväxt torn, var tredubbel gullkrona.

Det andra plagg och drägt, hvarmed sig härligt sirar
 Den Guda-Nymf, då hon den halm-beströdda Jul
 Med mycken rolighet hemväntar (ty hon firar
 Dess högtid under tak och fönsterfulla skjul),
 Är snöhvit öfverallt. Diana, som så plirar*),
 Uti sin silfverduk, är dermot mörk och ful.
 Men här finns ingen fläck: om ej, att fagra graner
 Kring fällan sydda stå, som sammetsgröna faner.

Si! all den perlemjolk, som Phoebus sjelf tillreder,
 Den alabaster, som man förr på Paros fann,
 Den fina kammarduk, som Holland vidt utbreder,
 Och ingen bomull mjuk härvid förliknas kan;
 De hvita svanor, som hit våre-solen leder,
 Det konst-hemängda gips, som reds i Välska land**),
 Ja, allt hvad namn af glans och blänka har, — sin krita
 De mista, läggas de mot denna kjortel hvita.

Med hvad för ståt och prakt har förr man, många gånger,
 Sett denna Nymfen gå i härligt tidfördrif?

---

*) Den arma Diana! för rimmets skull!

**) Dahlstjerna skrifer, af nyssnämnda orsak; Iann, liksom hinner (hinder), bordera', faner o. s. v.

Der hennes Systrar snällt, till lek och ljufva sånger,
Framträdde uti dans, med väl-uppväxta lif!

Men, med hvad nöje än, i höga loft och svalar,
Hvaren uppfann sin lek och älskogs-visa qvad,
Var, mellan Systrarna, hon lik de långa alar,
Som enar öfvergå med högt upphäfna blad;
Ja, som det spanska rör, som sig i hafvet balar,
All vass-sarf öfverser, och alla säfvars rad:
Så var hon hufvuds längd ock högre, än de alla;
Och när hon stod på språng, de all' ihopa tralla'."

Närmare för egen räkning, ehuru lagd på läpparne af en man, som, bland de personificerade fyra riks-stånden, föreställer Borgerskapet, Handeln, Sjöfarten, yttrar sig Skaldens fosterlands-känsla i följande stanzer; vid hvilka man bör veta, att han, född *) i Dals-land och Öhr (der hans fader var Prost), måste tillbringa en stor del af sin lefnad utomlands (hvarest han också — i Pommern — dog):

"Tänk på: jag minns ännu, — fast dessa cedrar löfvat
Sig nio gånger fem, se'n jag, helt flink på ben,
En yngling rask af år, mer lustig än bedröfvat,
Drog från min faders tjäll, och under sydlig gren
Alltse'n på främmand' strand båd ondt och godt bepröfvat,
Gått vall med utländskt fä och plöjt så sällsam ren, —
Som vore det i går, hur mina landsmän tala
I Värmars bygd, och hur Vestgöta-tuppar gala.

Jag vet ej, hur mig är: när jag min tanka vänder
Långt öster öfver sjö, intill de Svenska skär,
En medfödd underkraft mitt sinne genast tänder,
Som i mig lefver städs; den äldren ej förtär,

---

*) 1638.

Men mig med starkan drift till födsel-orten vänder.
 Liksom en segel-nål, fastän mot ström och vä'r
 Så högt i vildan våg den kloke Sjöman seglar,
 Hon docki, af medfödd gunst, i Nordens punkt sig speglar:

Så är ock mig till mods, när jag min barndoms bygder
 Betraktar. Värmeland! du, alla länders pris!
 Du äst uppfylld med lust, och alla ädla dygder;
 Du äst, för alla land, ett jordiskt paradiset.
 Om man med bundnan syn, der min Fars gård står byggder,
 Mig ledde, kände jag igen båd ugn och spis,
 Båd kyrkor, berg och skog; men mest (hör, hvad jag säger)
 Gläds jag med dig, att du en sådan Konung äger."

Hvarföre vi från denna "Kunga-Skald" meddelat så många och långa utdrag? — Derföre, att den större allmänheten (äfvén den vitterhets-älskande) knappt känner Dahlstjernas namn, och säkerligen vet ännu mindre om hans poesi. Dömme nu våra läsare, om ej bekantskapen är värd att göra; och om hans enda märkvärdighet, utom de i förväg anmärkta bisarrerierna, består i försöket att åt Svenskan eröfra den åttaradiga stanzen. Att han dervid har bildat denna, icke efter de italienska mönstren, utan i enlighet med det Lohensteinska behandlingssättet, och således såsom en strof, hvars versrader ursprungligen äro alexandriner: det är något, som hvarje kännare af verskonstens former genast inser. — Sjelf yttrar han på ett ställe den önskan, att få

"Om CARL den Tolfte's thron en sådan visa qvada,
 Att man i tusend år skall tusend gång sig gläda."

Huruvida han ansett denna önskan gå i uppfyllelse ge-

nom sitt redan förut nämnda "Hjelteqvad öfver Carl XI:s margfallige dråplige segrar", är oss desto mera obekant, som vi — tyvärr! — ännu ej ägt tillfälle, att lära känna sjelfva "qvadet." Det måste, åtminstone, vara någonting i sin art gauska märkvärdigt.

Det stora flertalet af dem, som idkade "svenskt poeteri", var eljest alltjemnt, liksom förut, endast rimsnidare. Sällan drifue af andra ingifvelser, än de beställningar, enligt hvilka de sörjde vid begrafningar och jublade vid bröllopp eller andra glädje-högtider, behandlade de sitt handverk såsom ett mellanting af förlustelse och födkrok. En smula medvetande härom, dels hos de allvarligare bland dem sjelfva, dels hos andra värda män, förde — helt naturligt, och snart nog — till bemödanden, att söka upphjelpa Vitterheten genom något slags teori, som skulle lyfta den till högre betydelse och bestämmelse. Under så beskaffade förhållanden, och sedan man hunnit inse, att man genom Scaligers och Vossii handräckningar ej kom ur fläcken, var lika naturligt, att en sådan smaklära, som Boileaus och hans vänners, omsider skulle mottagas med öppna armar. Besynnerligt nog: under det just den poesi, som egentligen omtaltes och hvars auctorer nämndes med pris af alla läppar, företedde det allmänna skick vi nyss skildrat, fortgick hos nationen, bredvid den äldre Folkvisans ännu i trogen öfverlemning bevarade ström, en dermed beslägtad,

eller derur framqvälld, af nyare lyrik, fruktbar på framælstringar af vida sannare värde; men hvilkas författare — mestadels åtminstone — förblifvit oss obekanta. Ja, det bände äfven, att vid sidan af dessa onämnda qvädare också män af litterär frejd, men utan anspråk på poet-namn, uppträdde med ett och annat skaldestycke af långt högre förtjenst, än "poeterne af profession" vanligen mäktade åstadkomma. Så t. ex. Philosophen Rydélius, med en klagosång vid sin fästlös död*). Denna sång är utmärkt vacker; och likväl berättigade den honom icke, hvarken i hans eget omdöme, eller i hans samtidas, till något rum bland svenska poeters antal. Det anmärkta förhållandet fortfor nedåt 1700-talet; och af sådana alster från icke-poeter, som ändock voro de egentliga poeterne, skulle man kunna sammanleta en anthologi, mera förmanligt karakteristisk för den tidens skaldesinne och skaldegåfvor, än (sannolikt) mången förmodar. Sakens beskaffenhet synes varit denna. Poet-värdigheten ansågs företrädesvis tillhöra dem, hvilka (liksom Lucidor och Runius) befattade sig med ingenting annat, än Versmakeri. Dessa voro gemenligen utrustade med en förmåga att versificera och rimma i fläng, hvilken, under modersmålets dåvarande råhet och svårböjlighet, förekom nästan underbar; språket misshandlades väl ofta gräsligt, men det måste dock foga sig, —

---

*) Aftryckt hos Hammarsköld.

om äfven på hvad vis som helst. Deremot, när de, som voro "de stilla i landet", någongång af en äkta poetisk sinnesstämmning hänfördes att i vers gifva den uttryck, tackade de derefter i tysthet Gud för ett så öfverdådigt äfventyrs lyckliga utgång, med säll förvåning, men utan att förhäfva sig till något offentliggörande af namn och person. Inom den krets åter, som gällde för det egentliga vittra författarskapets, började mer och mer det förehaftande framskymta, att upptukta och leda det, genom någon ömsom undervisande, ömsom bestraffande fostrings-vård. Redan i midten af sjuttonde århundradet hade ANDREAS ARVIDI, Lector i Strengnäs, utgifvit en ur åtskilliga latinska och tyska Poeticor compilerad "*Manuductio ad Poesin Svecanam*, thet är: en kort Handledning till thet Svenske Poeteri, Vers- eller Rymkonsten". Tillsatsen utvisar tydligt nog, huru både "Poeteriet" och "Handledningen" voro menade. Den är i sjelfva verket en handledning till versmakeri: begynner med några välmenta, men enfaldiga betraktelser öfver Poeteriets väsende, hvilka gå derpå ut, att det är ett eget slags skriftsätt, i vers och rim, prydligare än det vanliga; fortfar med en ännu enfaldigare indelning, eller bestämmande uppräknig af de särskilda diktslagen; och slutar med allahanda mechaniskt-techniska föreskrifter. Såsom "Poeteriets" allmänna princip uppställes: "Thet är icke nog att man slätt med saken omgår, then man sig företager; utan mau måste till samma sak något